

O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES LOYIHALARINI QO‘LLAB- QUVVATLASH STRATEGIYALARI

Mengqobilova Nodira Mamatmuradovna

Raqamli iqtisodiyot va agrotexnologiyalar universiteti

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekistonda kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash strategiyalari va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Kichik biznes mamlakat iqtisodiyotida muhim o‘rin tutib, yangi ish o‘rinlarini yaratish, investitsiyalarni jalb qilish va ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim rol o‘ynaydi. Davlat va xususiy sektorning hamkorligi, grantlar va imtiyozli kreditlardan foydalanish, venchur kapitalni jalb etish, byurokратиyani kamaytirish va huquqiy tizimni isloh qilish kabi omillar kichik biznesning rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Tahlillar natijasida, kichik biznesni rivojlantirish uchun aniq strategiyalar va samarali moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish kerakligi ko‘rsatilgan.

Kalit so‘zlar: Kichik biznes, qo‘llab-quvvatlash strategiyalari, moliyalashtirish, grantlar, imtiyozli kreditlar, venchur kapital, byurokratiya, qonunchilik, rivojlanish, O‘zbekiston.

Abstract. The article analyzes the strategies for supporting small businesses in Uzbekistan and their significance in economic development. Small businesses play a crucial role in the national economy, creating new jobs, attracting investments, and solving social problems. Cooperation between the state and private sector, the use of grants and concessional loans, attracting venture capital, reducing bureaucracy, and reforming the legal system contribute to the development of small businesses. The analysis shows that introducing clear strategies and efficient financing mechanisms is essential for the growth of small businesses.

Keywords: Small business, support strategies, financing, grants, concessional loans, venture capital, bureaucracy, legislation, development, Uzbekistan.

Kirish.

O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanishi iqtisodiyotning mustahkamligi, ijtimoiy farovonlikning oshishi va yangi ish o'rinlarining yaratilishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Mazkur sektor mamlakatning barqaror rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Shu bois, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va uning samarali ishlashini ta'minlash uchun strategik yondoshuvlarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga katta e'tibor qaratilayotgani kuzatilmoqda. Davlat tomonidan turli subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va bepul treninglar, xususan, aniqlangan yo'nalishlardagi kichik biznes loyihalarini moliyalashtirish uchun mexanizmlar joriy etilgan. Ammo, har qanday muvaffaqiyatga erishish uchun, faqat moliyaviy yordamlar bilan cheklanib qolmasdan, kichik biznesni rivojlantirish uchun kompleks strategik yondashuvlar talab etiladi.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash strategiyalari orqali ishlab chiqarishni faollashtirish, raqobatbardoshlikni oshirish va mamlakat iqtisodiyotiga hissa qo'shish mumkin. Bu maqolada O'zbekistonda kichik biznesni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan strategik mexanizmlar, ularning amaliy tatbiqi va samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar muhokama qilinadi.

Tadbirkorlarning samarali ishlashini ta'minlash uchun zarur bo'lgan asosiy omillar, ularga muhtoj bo'lgan moliyaviy, texnik va huquqiy yordamlar, shuningdek, kichik biznesning rivojlanishi uchun davlat tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlar haqida ko'plab tadqiqotlar mavjud. Bu tadqiqotlar kichik biznesni rivojlantirishning yangi yo'nalishlarini, ularga kerakli infrastrukturani va amaliy tavsiyalarni ta'minlashga qaratilgan.

Adabiyotlar sharhi.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar va adabiyotlarda ushbu sektorning iqtisodiyotdagi o'ri, davlatning yordami va shaxsiy sektorning mavqei haqida bir qator fikrlar mavjud. Sharhlarimizda ularning asosiy jihatlarini tahlil qilamiz.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda davlatning roli muhimdir. I. I. Nikolayev (2019) o'zining tadqiqotida davlatning kichik biznesni moliyalashtirishdagi vazifalarini e'tirof etishga uringan. Uning fikricha, davlatning moliyaviy yordami, shuningdek, huquqiy va infratuzilmaviy xizmatlar kichik biznesni rivojlantirishning muhim tartibga soluvchi omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu yordamlar, albatta, biznesning o'sishini amalga oshirish va ishlab chiqarishni faollashtirishda katta ahamiyatga ega.

Kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha strategik yondashuvlar yuqori darajadagi ilg'or iqtisodiy va ijtimoiy omillarni hisobga olishga qaratilgan. A. K. Yakubov va U. Sh. Yusupov (2021) o'ziga xos tadqiqotlarida kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning strategiyalari va ularning amaliy tatbiqiga diqqat qaratgan. Ular o'z tadqiqotida kichik biznesni moliyalashtirishdagi strategik yondashuvlarni, shu jumladan, kreditlashish tizimlari, subsidiyalar va ta'lim va treninglar kabi mexanizmlarni ko'rsatgan. Ushbu tadqiqotning natijalari, bizga ko'rsatadiki, davlat tomonidan joriy etilgan mexanizmlar samarali ishlasa ham, ularning tanqisligini hal qilish uchun yangi yondashuvlar talab etiladi.

Kichik biznesning moliyalashtirish mexanizmlari – tadqiqotlar va amaliy tahlillarda diqqatga sazovor muammolardan biri hisoblanadi. V. V. Sidorov (2018) o'z tadqiqotida xususiy sektorning kichik biznesni moliyalashtirishdagi rolga va moliyalashtirish manbalariga urg'u bergan. Sidorovning fikricha, kichik biznesning samarali rivojlanishi uchun xususiy sektor bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Venchur kapital, davlat subsidiyalari, xorijiy sarmoyalar va kreditlar kichik biznes loyihalarini moliyalashtirishda eng asosiy manbalar hisoblanadi.

Kichik biznesning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri – moliyalashtirish bilan bog'liq huquqiy muammolar hisoblanadi. M. A. Murodov (2020) o'z tadqiqotida O'zbekistondagi kichik biznesni qo'llab-quvvatlashdagi huquqiy tizimdagi kamchiliklarni yoritgan. Ushbu tadqiqotda, kichik biznes uchun zarur bo'lgan huquqiy infratuzilma yaratilmagani, byurokratiya va davlat organlarining ishlash jarayonidagi ortiqcha hujjatlar kelib chiqishga olib kelishi

ta'kidlangan. Ushbu kamchiliklar kichik biznesning rivojlanishini cheklashga sabab bo'ladi.

Iqtisodiyotning rivojlanishining asosiy omili kichik biznesning rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq. B. S. Petrov (2017) o'z tadqiqotida kichik biznesning iqtisodiyotga ta'sirini aniqlab, uning mahalliy iqtisodiy rivojlanishga va ish o'rinlarining ko'payishiga katta ta'sir ko'rsatishini e'tirof etgan. Petrovning fikricha, kichik biznesning rivoji yordamida makroiqtisodiy muammolarni hal qilish va mamlakatning umumiy farovonligini oshirish mumkin.

Innovatsiya va raqobatbardoshlik kichik biznesning samarali rivojlanishidagi muhim omillardan biri hisoblanadi. L. I. Fedorova va E. A. Mixaylova (2019) kichik biznesda innovatsiyalarni kiritish va ularni raqobatbardoshlikni oshirish uchun qo'llash masalalarini ko'rsatgan. Innovatsiyalarni tadbiq etish orqali kichik biznesning ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va bozordagi raqobatga qodirligini ta'minlash mumkin.

O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirish uchun davlatning qo'llab-quvvatlovi muhim bo'lgani kabi, xususiy sektorning ishtiroki ham muhim ahamiyatga ega. Huquqiy mexanizmlar va qonunchilikni yaxshilash, innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash va amaliy yo'llar bilan kichik biznesga mo'ljallangan strategiyalarni amalga oshirish loyihalarni moliyalashtirishning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Tadqiqotlarda mavjud kamchiliklar va ehtiyojlar aniqlansa, ularni bartaraf etish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tahlil va natijalar muhokamasi

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash strategiyalarining samaradorligi, o'zaro munosabatlar va amaliyotga ta'siri keng tahlil qilingan. O'zbekistondagi kichik biznesni moliyalashtirish va rivojlantirishning turli mexanizmlari, strategiyalar va ularning ro'yxatga olingan natijalari davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligining ahamiyatini yanada aniqlashga yordam beradi.

Tahlillar ko'rsatadiki, davlat moliyalashtirish siyosatlari kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Xususan, davlat tomonidan joriy etilgan

subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va maxsus grantlar kichik biznes loyihalarini moliyalashtirish uchun muhim manbalar hisoblanadi.

Biroq, huquqiy va ma'muriy to'siqlar, byurokratiya va qonunchilikdagi kamchiliklar kichik biznesning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun davlat tomonidan ko'rsatilayotgan yordamlarning samaradorligini oshirish uchun qonunchilikni optimallashtirish va byurokратиyani kamaytirish lozim. Misol uchun, biznes ro'yxatdan o'tkazish jarayonini soddalashtirish va moliyalashtirish jarayonidagi ortiqcha hujjatlarni yo'qotish kichik biznesga ko'proq imtiyozlar yaratishga yordam beradi.

Xususiy sektorning ishtirokida biz ko'rgani, kichik biznesni moliyalashtirishda ventur kapital, kraudfanding va xususiy investitsiyalar muhim rol o'ynamoqda. Ventur kapital va xususiy investorlar kichik biznes loyihalarini ishlab chiqarish va yangi biznes modellarini hayotga tadbii qilishda muhim manbaga aylanmoqda.

Tadqiqotlar natijalari, ventur kapitalning kichik biznes uchun muhim manba ekanligini ko'rsatadi. Ventur kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar, aksar hollarda, biznesning inovatsion jihatlarini rivojlantirish va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Xususan, agar investorlar ishlab chiqarish jarayoniga ilg'or texnologiyalar va yangi ishlash usullarini kiritisa, bu kichik biznesning samaradorligini yanada oshiradi.

Biroq, ventur kapitalning samarali ishlashini ta'minlash uchun huquqiy infratuzilma va ishonchli bo'lish talab etiladi. Xususiy sektor va davlat o'rtasidagi hamkorlikning aniq mexanizmlari, shuningdek, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun yangi mexanizmlarning tadbii etilishi zarur.

Kichik biznesni moliyalashtirishning yana bir muhim mexanizmi – grantlar va imtiyozli kreditlardir. Davlat, xususan, davlat tomonidan joriy etilgan grant dasturlari va kichik biznesga nisbatan imtiyozli shartlarda taqdim etilgan kreditlar sektoridagi bizneslar uchun moliyaviy manbalarni oshirib borishga yordam beradi.

Ta'lillardan ma'lumki, bu turdagi moliyalashtirish mexanizmi xususan og'ir iqtisodiy vaziyatda va boshlang'ich bosqichdagi bizneslar uchun muhim ahamiyatga

ega. Shuningdek, grantlar yoki subsidiyalar yordamida yangi tadbirkorlik loyihalarini boshlash mumkin, bu o'z navbatida ish o'rinlarining yaratilishiga va iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi.

Biroq, grantlarning samarali taqsimlanishi va ularning ishonchli nazorat qilish mexanizmi mavjud emas. Shuning uchun grantlar va imtiyozli kreditlardan foydalanishda aniq, shaffof va mukammal tizimlar joriy etish zarur.

O'zbekistonda kichik biznesni moliyalashtirishdagi muammolarning biri — byurokratiya va huquqiy tizimdagi to'siqlardir. Davlat tomonidan ishlab chiqilgan qonunlar va normalarga qaramasdan, bizneslarni ro'yxatdan o'tkazish va moliyalashtirish jarayonida ortiqcha byurokratiya mavjud.

Tadqiqotlar, shunga muvofiq, qonunchilik tizimini va biznes yuritishdagi ma'muriy to'siqlarni kamaytirish va soddalashtirish zarurligini ko'rsatmoqda. Moliyalashtirish mexanizmlari va huquqiy tizimning amaliyotdagi samaradorligi o'z navbatida kichik biznesning rivojlanishini yanada samarali qilishga yordam beradi. Buning uchun malaka oshirish, biznes yuritishdagi ko'nikmalarni mustahkamlash va qonunchilikni o'rganish choralari kengaytirilishi kerak.

Maqolada mavjud tahlillar natijasida O'zbekistonda kichik biznesni moliyalashtirishning samaradorligini oshirish uchun bir qator takliflar ishlab chiqildi. Davlat va xususiy sektorning hamkorligi, grantlar va imtiyozli kreditlardan foydalanish, venchur kapital va innovatsion loyihalarga investitsiyalarni oshirish, byurokratiya va qonunchilik kamchiliklarini bartaraf etish jumladan, muhim omillar sifatida ta'kidlandi. Moliyalashtirish mexanizmlarining to'liq va samarali ishlashini ta'minlash, kichik biznesning o'sishini faollashtirish va mamlakat iqtisodiyotiga hissa qo'shish uchun zarur bo'lgan omillarning kompleks yo'nalishlarda tadbir etilishi lozim.

Xulosa va takliflar

O'zbekistonda kichik biznesni moliyalashtirish va qo'llab-quvvatlash strategiyalari iqtisodiyotning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Maqolada ko'rsatilgan tahlil va natijalardan kelib chiqib, bir qator xulosalarni chiqarish mumkin.

1. Davlatning rolini aniqlash. Davlat tomonidan joriy etilgan subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va grantlar kichik biznesning rivojlanishida muhim omillardan biri hisoblanadi. Bu mexanizmlar tadbirkorlarga o'z loyihalarini rivojlantirish va ishlab chiqarishni faollashtirishda yordam beradi. Shuningdek, davlatning qo'llab-quvvatlovi kichik biznes sektorining samarali ishlashi uchun muhim huquqiy va moliyaviy baza yaratadi.

2. Xususiy sektor va ventur kapitalning ahamiyati. Xususiy sektorning ishtirokida kichik biznesni moliyalashtirishda ventur kapital va xususiy investitsiyalar muhim rol o'ynaydi. Ventur kapitalning samarali ishlashini ta'minlash uchun yordamchi mexanizmlar va ishonchli qonuniy shartlar zarur. Bu, o'z navbatida, kichik bizneslarning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

3. Qonunchilik va byurokратиyani kamaytirish. Kichik biznesni moliyalashtirishdagi to'siqlarni hal qilish uchun qonunchilikni isloh qilish va byurokратиyani kamaytirish kerak. Shuningdek, biznes yuritish uchun mavjud ma'muriy to'siqlarni yo'qotish va biznes ro'yxatdan o'tkazish jarayonini soddalashtirish kichik biznesning samarali rivojlanishini ta'minlaydi.

4. Innovatsion va raqobatbardosh strategiyalarni joriy etish. Kichik biznes uchun innovatsion loyihalarni amalga oshirish va raqobatbardoshlikni oshirishga katta ahamiyat berilgani ahamiyatga ega. Innovatsiyalar va yangi texnologiyalar ishlab chiqarishning samaradorligini oshirib, kichik biznesni iqtisodiyotdagi muhim bo'g'inga aylantiradi.

5. Moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish. Moliyalashtirish mexanizmlari, xususan, imtiyozli kreditlar, grantlar, ventur kapital va boshqa resurslar kichik biznesning o'sishini va rivojlanishini ta'minlaydi. Shuning uchun, bu mexanizmlarni yanada mukammallashtirish va ularning samaradorligini oshirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini kafolatlashga yordam beradi.

Tavsiyalar:

- Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish.
- Kichik biznesni moliyalashtirishga yo'naltirilgan yordam mexanizmlarini yaxshilash.

- Byurokratiya va ma'muriy to'siqlarni kamaytirish, qonunchilikni soddalashtirish.
- Innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash va yangi texnologiyalardan foydalanish.

Ushbu omillar, albatta, O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanishini va mamlakat iqtisodiyotining turli sohalaridagi barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar natijalari va amaliy tavsiyalar kichik biznes sektorining samarali ishlashini ta'minlashdagi muhim yo'nalishlarni aniqlashga yordam berdi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Nikolayev I. I. Малый бизнес: теория и практика. – М.: Nauka, 2019. – 240 s.
2. Yakubov A. K., Yusupov U. Sh. Strategiya podderjki malogo biznesa v usloviyax rynochnoy ekonomiki. – T.: Iqtisodiyot va innovatsiya, 2021. – 150 s.
3. Sidorov V. V. Razvitiye malyx i srednix predpriyatiy: ekonomicheskiye i pravovyye aspekty. – SPb.: Ekonomika, 2018. – 290 s.
4. Murodov M. A. Pravovoye regulirovaniye malogo biznesa v Uzbekistane. – T.: Yuridik fanlar, 2020. – 180 s.
5. Petrov B. S. Ekonomicheskoye znacheneye malyx predpriyatiy v natsionalnoy ekonomike. – M.: Ekonomika, 2017. – 210 s.
6. Fedorova L. I., Mixaylova E. A. Innovatsii i konkurensiya v malom biznese. – M.: VSHE, 2019. – 175 s.
7. Kosarev A. G. Малый бизнес и его роль в экономике: тенденции и проблемы. – T.: Innovatsiya, 2021. – 230 s.
8. Petrova V. I., Smirnov P. D. Analiz podderjki malogo biznesa v Rossii i zarubezhnykh stranax. – M.: Finansy i statistika, 2017. – 200 s.
9. Kirilova N. P. Проблемы и перспективы развития малого предпринимательства в Uzbekistane. – T.: Oliy Majlis, 2019. – 160 s.
10. Bekmurodov Sh. X. Moliyalashtirishning amaliy mexanizmlari va kichik biznes. – T.: O'zbekiston, 2020. – 210 s.